

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obecná část

Právní vzdělávání

Nový občanský zákoník

(NOZ)

Nový občanský zákoník (NOZ) je novým zákoníkem, jehož snahou je uceleně upravit **soukromoprávní vztahy**.

- **Právo soukromé** upravuje vztahy mezi subjekty (osobami), které jsou si právně rovny, tedy mezi osobami tzv. soukromými.

➤ Pan Novák si koupil nový automobil od společnosti Nedojede CZ a 2 týdny od předání vozidla přestal jeho vůz náhle fungovat.

Mezi panem Novákem a společností Nedojede CZ vznikl typický soukromoprávní vztah a jejich vzájemná práva a povinnosti se budou řídit NOZ.

- **Právo veřejné** upravuje vztahy, kdy jeden ze subjektů v tomto vztahu je orgán veřejné moci, jenž v souladu se zákonem rozhoduje o právech a povinnostech fyzických a právnických osob.
 - Pan Novák, kterému byl vyměněn jeho poruchový automobil, měl po cestě domů z nového vozu tak velkou radost, že zcela zapomněl na omezení rychlosti v obci. Měl štěstí, že se nikomu nic nestalo, ale současně i smůlu, neb byl zastaven Policií ČR, která pana Nováka zastavila a rozhodla o jeho povinnosti zaplatit pokutu. (Veřejnoprávní vztah).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

■ Odvětví soukromého práva

- občanské právo
- obchodní právo
- rodinné právo
- pracovní právo

Novým občanským zákoníkem se řídí veškeré soukromoprávní vztahy, které nejsou zvláště speciálně upraveny ve zvláštních zákonech (např. zákoník práce).

■ Odvětví práva veřejného

- ústavní právo
- trestní právo
- správní právo

Obsah a členění NOZ:

- Obecná část
- Rodinné právo
- Absolutní majetková práva
- Relativní majetková práva
- společná, přechodná a závěrečná ustanovení

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Základní zásady NOZ §§ 1 - 8

- Uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného
- Zásada dispozitivnosti (volnosti vůle) + výčet zakázaných ujednání
- Výklad zákona musí být ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem se základními zásadami NOZ
- Při výkladu nutné přihlížet nejen k jazykovému výkladu, ale i smyslu ustanovení
- Výklad zákona nesmí být v rozporu s dobrými mravy
- Ochrana svobody, důstojnosti života a zdraví člověka
- Ochrana dobré víry
- Princip, že smlouvy mají být splněny
- Vlastnické právo je chráněno zákonem a jen zákon může stanovit, jak vlastnické právo vzniká a zaniká
- Zásada legitimního očekávání a princip, že zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.

Ochrana soukromých práv

- **Ochrana poskytována soudy** (a jinými orgány veřejné moci)
 - Každý, kdo se cítí ve **svém právu zkrácen**, může se domáhat ochrany u orgánu vykonávajícího veřejnou moc. Není-li v zákoně stanoveno něco jiného, je **tímto orgánem veřejné moci soud**.
- **Svépomoc**
 - Každý si může **přiměřeným způsobem** pomoci k svému právu sám, je-li jeho **právo ohroženo** a je-li zřejmé, že **by zásah veřejné moci přišel pozdě**.
 - Při hrozbě bezprostředního zásahu do práva, může ohrožený odvrátit hrozbu úsilím a prostředky, které se **osobě v jeho postavení musí jevit vzhledem k okolnostem jako přiměřené**.
 - Směřuje-li však svépomoc jen k zajištění práva, které by bylo jinak zmařeno, musí se ten, kdo k ní přikročil, obrátit bez zbytečného odkladu na příslušný orgán veřejné moci. (Např. revizor v autobusu).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Osoby

Rozlišujeme osoby **fyzické** a **právnícké**

Fyzické osoby

Fyzickou osobou je **člověk**

Právní osobnost – schopnost být subjektem práv a povinností X Objekt takovouto schopnost nemá, je pouze objektem práv nebo povinností nějakého subjektu (např. člověka).

Svéprávnost – schopnost subjektu samostatně právně jednat

Člověk – fyzická osoba

- **právní osobnost** od **narození až do smrti**.
- **Plně svéprávným** se člověk stává **zletilostí**. Zletilosti se nabývá **dovršením osmnáctého roku věku**
- **Zletilost** - vždy až dovršením osmnáctého roku věku
- Možné alternativní nabytí svéprávnosti (zletilost ale nelze alternativně nabýt):
 - přiznáním svéprávnosti rozhodnutím soudu
 - Uzavřením manželství

Nezletilí a současně nikoliv plně svéprávný

- Způsobilost k právním jednáním co do povahy **přiměřeným rozumové a volní** vyspělosti nezletilých jeho věku.
- V jiných případech zastupování zákonným zástupcem (příp. jednají se souhlasem zákonného zástupce).
- **Zákaz závislé práce** nezletilých **mladších než patnáct let** nebo nezletilých, kteří neukončili povinnou školní docházku. Mohou vykonávat **jen uměleckou, kulturní, reklamní nebo sportovní** činnost za podmínek stanovených jiným právním předpisem.
- Novinka: Zákonný zástupce nezletilého, který nedosáhl věku šestnáct let, **může rozvázat jeho pracovní poměr**, pokud to je nutné v zájmu vzdělávání, vývoje nebo zdraví nezletilého.

Ochrana osobnosti

- Ochrana života, důstojnosti, zdraví, vážnosti, cti, jména, soukromí a projevů osobní povahy.
- Člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od **neoprávněného zásahu upuštěno** nebo aby byl **odstraněn jeho následek**.
- Po smrti člověka se může ochrany jeho osobnosti domáhat kterákoli z osob jemu blízkých.
 - osoba blízká § 22 „příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství (dále jen „partner“); jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.“

Soukromí

- **Zachytit** jakýmkoli způsobem **podobu** člověka tak, aby podle zobrazení bylo možné určit jeho **totožnost**, je možné **jen s jeho svolením**
- **Rozšiřovat podobu** člověka je možné jen s jeho svolením
- **nelze bez svolení** narušit soukromé prostory, sledovat jeho soukromý život nebo pořizovat o tom **zvukový nebo obrazový** záznam
- Výjimky: tzv. úřední, vědecké, umělecké a televizní licence

Právo na duševní a tělesnou integritu

- Člověk je nedotknutelný
- Možné zásahy na základě tzv. **informovaného souhlasu**
- Výjimka: **náhlé a patrné nebezpečí a nelze-li souhlas ve stavu nouze získat**, lze okamžitě zakročit, pokud to je ve prospěch zdraví dotčené osoby nezbytné.

Převzetí člověka do zdravotnického zařízení bez jeho souhlasu

- Lze jen z důvodu stanoveného zákonem
- Péči o jeho osobu nelze zajistit mírnějším a méně omezujícím opatřením
- Podání návrhu na omezení svéprávnosti **nezakládá** samo o sobě důvod, aby byl člověk bez svého souhlasu do takového zařízení převzat nebo v něm držen
- Nezbytné **do 24 hodin oznámit soudu**
- **Soud** o učiněném opatření **rozhodne do sedmi dnů**

Omezení svéprávnosti

- Pouze rozhodnutím soudu
- Pouze omezit, nikoliv zcela zbavit, nejdéle na 3 roky (poté lze rozhodnutím soudu opět omezit)
- Jen v zájmu člověka, jehož svéprávnost má být omezena

Nové související instituty (§§ 38 -54 NOZ)

- Zastoupení členem domácnosti
- Nápomoc při rozhodování
- Předběžné prohlášení

Právnícké osoby

Definice § 20 NOZ

„ Právnícká osoba je **organizovaný útvar**, o kterém **zákon stanoví**, že **má právní osobnost**, nebo jehož právní osobnost zákon uzná.“

Právní osobnost od vzniku do zániku

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Typy právnických osob:

Korporace

Fundace

Ústav

Lze také rozlišovat dle jejich účelu – veřejně prospěšná x založena za soukromým účelem

Nebo právnické osoby soukromé či osoby dle veřejného práva

- Stát se v oblasti soukromého práva považuje za právnickou osobu.

Př. Pan Novák se rozhodl koupit si dům, které prodává Ministerstvo financí české republiky. Smlouva bude uzavřena mezi panem Novákem a Českou republikou, která v tomto vztahu bude vystupovat jako právnická osoba. (Naopak až bude pan Novák platit daně České republice, bude se jednat o typicky veřejnoprávní vztah).

Právnícké osoby (PO)

Rozlišuje se založení (ustanovení), vznik PO a zrušení a zánik PO.

Založení (ustanovení) - zakladatelským právním jednáním, zákonem, rozhodnutím orgánu veřejné moci, popřípadě jiným způsobem, který stanoví jiný právní předpis.

Typicky se zakládá právním jednáním. Ještě stále nemá právní osobnost. PO tedy např. Nemůže nic kupovat ani prodávat.

Vznik - dnem **zápisu do veřejného rejstříku**. V tomto okamžiku vzniká její **právní osobnost**.

Právnícké osoby

Zrušení - právním jednáním, uplynutím doby, rozhodnutím orgánu veřejné moci nebo dosažením účelu, pro který byla ustavena, a z dalších důvodů stanovených zákonem

Likvidace – vypořádání majetku PO (aktiv i pasiv). PO Vstupuje do likvidace okamžikem zrušení. Provedení likvidace je nezbytný předpoklad pro její zánik.

Zánik - zaniká dnem výmazu z veřejného rejstříku (konec právní osobnosti, již právně neexistuje a nemůže mít žádná práva a povinnosti)

Jednání za právnickou osobu

Právnická osoba jako organizovaný útvar nejedná sama, ale přímo ze zákona za ni jednají některé zákonem stanovené subjekty

- ve všech záležitostech může za PO jednat **člen statutárního orgánu**
- **zaměstnanci v rozsahu obvyklém vzhledem k jejich zařazení nebo funkci**

Typy právnických osob :

➤ **Korporace, Fundace, Ústav**

Korporace

PO tvořena **společenstvím osob – základem korporace jsou její členové**

Druhy Korporací

- **Spolek** je korporací (tedy PO), kterou mohou založit alespoň **tři osoby** vedené **společným zájmem**, a to k naplňování takového společného zájmu.
 - Typickým znakem je dobrovolnost a společný zájem osob zúčastněných na spolku (Např. Spolek rybářů, hráčů ping pongu...)
 - Nahrazuje občanská sdružení
 - K jeho založení je na tzv. ustavující schůzi třeba přijmout stanovy
- **Obchodní společnosti** dle zákona o Obchodních korporacích (s.r.o., v.o.s,...)

Fundace

- PO **vytvořená majetkem** vyčleněným k určitému účelu

Druhy Fundací:

- Nadace
- Nadační fondy

NOZ stanoví pravidla pro ochranu majetku Nadace

Základem Fundace je tedy majetek vyčleněný k určitému účelu x U Korporace je základem společenství osob, kteří jsou členy korporace

Ústav

PO ustavená za účelem provozování činnosti **užitečné společensky** nebo **hospodářsky** s **využitím své osobní a majetkové složky**. Ústav provozuje činnost, jejíž výsledky jsou každému rovnocenně dostupné za podmínek předem stanovených.

- Ústav kombinuje složku majetku (fundace) i osob (korporace)

Klíčové pojmy NOZ

Věci a jejich rozdělení

Nová definice věci dle NOZ – změna koncepce pojetí věci v právním smyslu.

§ 489

„Věc v právním smyslu je vše, co je rozdílné od osoby a slouží k potřebám lidí.“

CO není věc ?

➤ § 493 NOZ

Lidské tělo ani **jeho části**, třebaže byly od těla odděleny, **nejsou věci**.

➤ § 494 Živé **zvíře** není věc. (novinka)

- ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.

Věci hmotné x nehmotné §§ 496 - 497

Hmotná věc je ovladatelná část vnějšího světa, která má povahu **samostatného předmětu**.

- Na **ovladatelné přírodní síly**, se kterými se obchoduje, se použijí přiměřeně ustanovení o věcech hmotných.

Nehmotné věci jsou práva, jejichž povaha to **připouští**, a jiné věci bez hmotné podstaty.

Věci movité a nemovité § 498 NOZ

Nemovité věci jsou pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i věcná práva k nim, a práva, která za nemovité věci prohlásí zákon.

Veškeré další věci, ať je jejich podstata hmotná či nehmotná, jsou **movité**.

Věc hromadná - Soubor jednotlivých věcí náležejících téže osobě, považovaný za jeden předmět a jako takový nesoucí společné označení, pokládá se za celek a tvoří hromadnou věc.

Věc zastupitelná - Movitá věc, která může být nahrazena jinou věcí téhož druhu, je zastupitelná; ostatní věci jsou nezastupitelné.

Věc zužitelná - Movitá věc, jejíž běžné použití spočívá v jejím spotřebování, zpracování nebo zcizení, je zužitelná

Podnikatel

- Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele.
- Za podnikatele se považuje osoba zapsaná v obchodním rejstříku. Za jakých podmínek se osoby zapisují do obchodního rejstříku, stanoví jiný zákon.
- Má se za to, že podnikatelem je osoba, která má k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění podle jiného zákona.

Obchodní firma a obchodní závod a spotřebitel

- **Obchodní firma** je jméno, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku. Podnikatel nesmí mít víc obchodních firem.
- **Obchodní závod** (dále jen „závod“) je organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu.
- **Spotřebitel** každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.

Cenný papír

Cenný papír je listina, se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést.

Forma Cenného papíru

Na doručitele, na řad, nebo na jméno.

Právní skutečnosti

- takové skutečnosti, které dle zákona působí právní následky
- Právní skutečnosti závislé na lidské vůli
- Právní skutečnosti na lidské vůli nezávislé (právní události a protiprávní stavy)

Právní skutečnosti závislé na lidské vůli

- **Právní jednání** – nahrazuje dřívější termín právní úkon
 - § 545 NOZ „ Právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran.“

Právní jednání

Definice není v zákoně uvedena. Jedná se o **projev vůle směřující ke vzniku, změně, zániku práv a povinností**, nebo ke způsobení jiných právních následků, které právní řád s takovými projevy spojuje.

Právní jednání

- Konáním
- Opomenutím (Ale v právu NEPLATÍ „kdo mlčí souhlasí, naopak platí, že kdo mlčí o tom nelze mít za to, že souhlasí)
- Výslovně
- Konkludentně

Náležitosti právního jednání

- **Náležitosti subjektu** (právní osobnost + dostatečná svéprávnost)
- **Náležitosti vůle** (psychický stav jednajícího k zamyšlenému následku, svobodna, omylu prostá vůle x vnitřní pohnutka a motiv nerozhodují)
- **Náležitosti projevu** (určitý, srozumitelný, náležitá forma)

Podmínky

Vznik, změnu nebo zánik práv lze vázat na splnění podmínky.

■ Odkládací podmínka

➤ Pokud na **jejím splnění závisí, zda právní následky jednání nastanou.**

■ Rozvazovací podmínka

➤ Pokud na jejím splnění závisí, zda právní následky již nastalé pominou.

Obsah právního jednání

- posuzuje podle svého obsahu
- jeli účelem zastřít jiné právní jednání, posoudí se podle jeho pravé povahy
- úmysl jednajících stran
- V právním styku **s podnikatelem** se výrazu připouštějícímu různý výklad přisoudí **význam, jaký má v takovém styku pravidelně. Není-li však druhá strana podnikatelem**, musí ten, kdo se toho dovolává, **prokázat**, že druhé straně musel být takový význam znám.

Forma právního jednání

■ V zásadě bezformální

- Každý má právo zvolit si pro právní jednání **libovolnou formu**, není-li ve volbě formy omezen ujednáním nebo zákonem.
- **Písemnou formu vyžaduje** právní jednání, kterým se **zřizuje nebo převádí věcné právo k nemovité věci**, jakož i právní jednání, kterým se takové právo **mění nebo ruší**.

Pro jednání v písemné formě se vyžaduje **podpis** jednajícího.

Neplatnost a zdánlivost právního jednání

- Je-li jednání postiženo nějakou vadou, např. vadou v podobě subjektu (omezená svéprávnost, nebo nedostatku vůle (fyzická hrozba), nebo projevu (např. neurčitost, nesrozumitelnost).
- § 574 NOZ „**Na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné.**“ !!!

Neplatnost právního jednání

Relativní neplatnost

- Neplatnost nenastává samovolně automaticky
- Ten jemuž důvod neplatnosti **svědčí, se jí může dovolat**, pokud se jí dovolávat nebude, jednání je platné.

Absolutní neplatnost

- Soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání – nastává automaticky. Dnes spíše výjimečné, převažuje relativní neplatnost. Případy neplatnosti absolutní:
 - zjevný rozpor s dobrými mravy
 - počátku nemožné plnění
 - Jednání odporuje zákonu a současně zjevně narušuje veřejný pořádek.

Zdánlivé právní jednání

§ 551 NOZ a následující

- o právní jednání se vůbec nejedná:
 - **chybí-li vůle** jednající osoby
 - nebyla-li **zjevně projevena vážná vůle**
 - pro **neurčitost nebo nesrozumitelnost** nelze zjistit jeho obsah ani výkladem, avšak zde nově, lze mezi stranami jeho obsah dodatečně vyjasnit, potom se na něj hledí jako na bezvadné od počátku !

Právní události

Faktické skutečnosti na lidské vůli nezávislé, se kterými právní řád spojuje právní následky

■ Čas

- Lhůta x doba
- Lhůta hmotněprávní a procesně právní

Další právní skutečnosti

- Konstitutivní rozhodnutí státních orgánů
- Vytvoření věci

Zastoupení

Zástupce je subjekt, který

- jedná za jiný subjekt (tedy za zastoupeného)
- jménem zastoupeného
- na účet zastoupeného

Pokud není z právního jednání určité osoby zřejmé, že jedná jako zástupce, má se za to, že jedná sám za sebe

Zástupce

- zástupcem **nemůže** být osoba, jehož **zájmy jsou v rozporu** se zájmy zastoupeného
- musí mít dostatek **způsobilosti právně jednat**
- Povinen **jednat osobně** (další zástupce prvního zástupce se nazývá substitut. Substituce je možná dle některých právních předpisů, např. u advokáta, nebo na základě dohody zástupce a zastoupeného)

Druhy zastoupení

- Zastoupení **na základě smlouvy**
- Zastoupení **založené zákonem**

Smluvní zastoupení

- Právním základem je dohoda (smlouva) o zastoupení. Smluvní zastoupení někdy označováno jako zmocnění
- Ve smlouvě je uveden rozsah zástupčího oprávnění – zmocnění generální x speciální
- Plná moc je osvědčením o zástupčím oprávnění a jeho rozsahu

Smluvní zastoupení

- Zmocnitel může zástupčí oprávnění zmocněnce ukončit kdykoliv
- Pokud zmocněnec **překročí své zástupčí oprávnění, je zmocnitel povinen bez zbytečného odkladu** poté, co se o tom dozví **oznámit** třetí osobě, se kterou zmocněnec jednal, že s tímto jednáním **nesouhlasí, jinak bude zmocnitel tímto jednáním vázán.**

Zákonné zastoupení a opatrovnictví

- Oba tyto instituty sledují ochranu zájmu zastoupeného
- Zákonné zastoupení vzniká přímo ze zákona
 - Zákonní zástupci nezletilých
- Opatrovnictví vzniká rozhodnutím soudu
 - Opatrovnictví člověka i právnické osoby, vyžadují-li to její zájmy
 - Soud jmenuje opatrovníka tomu, jehož svéprávnost je omezena

Promlčení a Prekluze

- **Promlčení** je následek marně uplynuté lhůty k uplatnění práva. Důsledkem promlčení je **oslabení práva**, resp. jeho uplatnění u soudu
- **Prekluze** je následek marně uplynuté lhůty k uplatnění práva. Důsledkem je **zánik** daného práva

Promlčení a prekluze - hlavní rozdíly

- Prekluze pouze tam, kde je to zákonem výslovně stanoveno
- Promlčují se ale všechna práva majetková s výjimkami vyjmenovanými zákonem
- K promlčení soud přihlédne pouze namítne-li promlčení oprávněný
- K prekluzi soud přihlíží z úřední povinnosti
- Promlčené právo nezaniká, pouze jej soud nepřizná, namítne-li to oprávněný. Ale plnil-li dlužník promlčený dluh, nemusí jej oprávněný vrátet
- Prekluzí právo zanikne, plní-li se povinnost, jež zanikla, musí toto plnění druhá strana následně vrátit, neb se bezdůvodně obohatila.

Promlčecí lhůta

Subjektivní a objektivní

Obecná promlčecí lhůta subjektivní je 3 roky

Obecná promlčecí lhůta objektivní je 10 let

Instituty **Stavení** (lhůta se na čas zastaví a po odpadnutí překážky pokračuje) a **přerušeni** lhůty (lhůta pro určitou zákonem předvídanou překážku běží od počátku znova).

Ale celá řada speciálních případů s odlišně stanovenou lhůtou a odlišným počátkem běhu lhůty (§§619 – 645 NOZ).